

Stanovisko Nejvyššího soudu SSR ze dne 13.09.1984, sp. zn. Cpj 13/84, ECLI:CZ:NS:1984:CPJ.13.1984.1

Číslo: 2/1985

Právní věta: Ak v konaní o výživné maloleté dieťaťa rozhoduje súd až po dosiahnutí plnoletosti dieťaťa, je potrebné, aby plnoleté dieťa v konaní uviedlo, či aj na dobu po dosiahnutí plnoletosti nárok na výživné uplatňuje a v akej výške. Takisto rodič tohto dieťaťa, ktoré vyživovacia povinnosť má byť určená, sa k uvedenému nároku vyjadrí v rámci svojho návrhu. Za týchto predpokladov /1/ súd v konaní neobmedzí svoje rozhodnutie iba na čas maloletosti dieťaťa. Vychádza pritom zo stavu, ktorý bol pre určenie vyživovacej povinnosti rozhodujúci počas maloletosti dieťaťa, ako aj z prípadných zmien, ktoré nastali do vyhlásenia rozhodnutia.

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 13.09.1984

Spisová značka: Cpj 13/84

Číslo rozhodnutí: 2

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Řízení před soudem, Rozhodnutí soudu, Výživa jiných osob, Výživné dítěte

Předpisy: 94/1963 Sb. § 85

§ 154

§ 163

§ 99 99/1963 Sb. § 118

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Vyživovacia povinnosť rodičov k deťom trvá do toho času, pokiaľ nie sú deti samy schopné sa živiť (§ 85 ods. 1 Zák. o rod.). Toto ustanovenie nerobí rozdiel medzi výživným maloletých a plnoletých detí; zdôraznila to i dôvodová správa k zákonu č. 94/1963 Zb., ktorá uviedla, že veková hranica plnoletosti u detí je významná potiaľ, že do plnoletosti dieťaťa bude možné začať konanie o výživné aj bez návrhu účastníka.

Z ustanovenia § 85 ods. 1 Zák. o rod. preto vyplýva, že rozhodnutie súdu, ktoré bolo rodičom maloletého dieťaťa určené pre toto dieťa ešte počas jeho maloletosti, nestráca účinky po nadobudnutí plnoletosti dieťaťa a netreba podávať nový návrh na určenie výživného.

Vyskytujú sa situácie, že k rozhodnutiu súdu v zmysle uvedených zásad dochádza vtedy, keď deti, pre ktorých sa rozhoduje o výživnom, sú síce ešte maloleté, ale sú už vo veku blízkom plnoletosti; dokonca nie je výnimkou, že nadobudnú plnoletosti pred skončením tohto konania. V takom prípade

však nastáva otázka, podľa akých zásad má súd rozhodovať o ich nároku na výživné aj za dobu, keď už nadobudli plnoletosť, a na aké skutočnosti má v takom prípade prihliadať.

Ustanovenie § 85 ods. 1 Zák. o rod. zabezpečuje deťom výživné od ich rodičov do toho času, pokiaľ nie sú deti samy schopné sa živiť; nerozoznáva pritom deti maloleté a plnoleté a z hľadiska veku detí tieto nároky nediferencuje. Podľa Zákona o rodine 2) sú podmienky nároku maloletého aj plnoletého dieťaťa na výživného celkom rovnaké; vyživovacia povinnosť rodičov k deťom časove končí vtedy, keď sú samy schopné zarábať. Veková hranica 18 rokov je podľa právnej úpravy v Zákone o rodine významná z hľadiska procesnoprávneho; do plnoletosti dieťaťa možno konanie o určenie výživného začať aj bez návrhu účastníka, kým po dovŕšení plnoletosti bude začaté len na návrh oprávneného.

Ako už bolo uvedené, rozhodnutie súdu, ktorým bola rodičom určená výška výživného pre dieťa počas jeho maloletosti, nestráca účinnosť ani po nadobudnutí plnoletosti dieťaťa (porov. rozhodnutie uverejnené pod č. 67/1967 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR). Ani nie je potrebné po nadobudnutí plnoletosti dieťaťa podávať nový návrh na určenie výživného, ak podmienky pre trvanie vyživovacej povinnosti ďalej trvajú; preto nie sú dôvody pre to, aby súd pri rozhodovaní o výživnom pre maloleté dieťa obmedzoval plnenie vyživovacej povinnosti rodičov k dieťaťu už vopred na dosiahnutie určitej vekovej hranice, napr. na nadobudnutie plnoletosti (porov. rozhodnutie uverejnené pod č. 100/1967 Zbierky rozhodnutí o oznámení súdov ČSSR).

Takýto prístup k trvaniu vyživovacej povinnosti nesie so sebou ďalšie dôsledky. Ak súd svojím výrokom neobmedzuje určené výživné na čas maloletosti dieťaťa, nemôže neprihliadať k prípadným zmenám, ktoré nastali v období od plnoletosti dieťaťa do rozhodnutia súdu (§ 154 ods. 1 O. s. p.), pravda, s prihliadnutím na návrhy (vyjadrenia) účastníkov, prípadne aj po ich poučení podľa ustanovenia § 5 O. s. p. Podmienky ovplyvňujúce určenie výšky výživného sa môžu totiž zmeniť; k zmene odôvodňujúcej inú výšku výživného môže pritom dôjsť v krátkej časovej súvislosti s nadobudnutím plnoletosti, avšak ešte pred rozhodnutím súdu o výživnom. Ak má mať dieťa zásadne zabezpečené plnenie vyživovacej povinnosti rodičov voči sebe aj v čase po nadobudnutí plnoletosti, nemusí výška výživného vždy zodpovedať pomerom počas maloletosti dieťaťa.

Zmeny po plnoletosti sa môžu týkať aj samého trvania nároku. Pritom nejde iba o trvanie vyživovacej povinnosti, ale aj o dôsledky spojené s jej prípadným splnením. Splnenie sa musí podľa stálej súdnej praxe vyjadriť buď posunutím začiatku plnenia, prípadne obdobia, za ktoré sa výživné priznáva, alebo vyjadrením výšky dlhu za minulé obdobie pred rozhodovaním súdu (porov. najmä zborník I Najvyššieho súdu ČSSR „Nejvyšší soud o občanském soudním řízení a řízení před státním notářstvem“, SEVT, Praha 1974, str. 250, ale i rozhodnutia uverejnené pod č. 52 a 53/1957 Zbierky rozhodnutí čs. súdov).

V tejto súvislosti sa treba zaoberať aj s otázkou zmeny v tom, k čím rukám sa bude výživné plniť. Zatiaľ čo počas maloletosti sa spravidla vyslovuje povinnosť plniť výživné do rúk jedného z rodičov, dosiahnutím plnoletosti dôvod takej úpravy odpadá (porov. rozhodnutie uverejnené pod č. 18/1975 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk) a plnenie jednotlivých dávok treba stanoviť priamo voči dieťaťu. To sa týka i nedoplatkov výživného za čas pred plnoletosťou. Treba mať pritom na pamäti, že rodič, ktorý dovtedy zabezpečoval výživu dieťaťa, nebude môcť za to isté obdobie, za ktoré by bola takto druhému rodičovi uložená spätné vyživovacia povinnosť, s úspechom uplatňovať podľa ustanovenia § 101 Zák. o rod. nárok z dôvodu splnenia vyživovacej povinnosti za iného. Pokiaľ tak už pred rozhodnutím súdu preukázateľne urobil, treba aj tieto plnenia brať do úvahy pri stanovení vyživovacej povinnosti za iného. Pokiaľ tak už pred rozhodnutím súdu preukázateľne urobil, treba aj tieto plnenia brať do úvahy pri stanovení vyživovacej povinnosti za druhého rodiča podľa ustanovenia § 101 Zák. o rod. v inom konaní (porov. č. 1/1979 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk, str. 74).

Platná právna úprava predpokladá úpravu výživného pre deti vo výške primeranej pomerom. V

prípade podstatnej zmeny pomerov umožňuje ustanovenie § 99 Zák. o rod. a ustanovenie § 163 ods. 1 O. s. p. zmenu súdneho rozhodnutia o výživnom pre deti, a to aj spätne, od času, keď došlo k zmene pomerov. Rozdiel je len v tom, že u maloletých detí sa môže súdne konanie o zmenu takéhoto rozhodnutia začať aj bez návrhu, kým u plnoletých detí možno zmeniť rozhodnutie o výživnom len na návrh účastníka (porov. zborník III Najvyššieho súdu ČSSR, „Najvyšší soud o občanském soudním řízení v některých věcech pracovněprávních, občanskoprávních a rodinněprávních“, SEVT, Praha 1980, str. 335).

V zmysle ustanovenia § 163 ods. 1, veta prvá, O. s. p. možno zmeniť rozsudok odsudzujúci na plnenie dávok, ktoré sa stanú zročními v budúcnosti (po vyhlásení rozsudku), ak sa podstatne zmenili okolnosti, ktoré sú rozhodujúce pre výšku a ďalšie trvanie dávok alebo splátok; takáto zmena je pritom možná od času, kedy došlo k zmene pomerov.

Z uvedeného však súčasne vyplýva, že zmena rozsudku v zmysle ustanovenia § 163 ods. 1 O. s. p. nie je možné spätne bez obmedzenia, teda aj za obdobie pred vyhlásením pozmeňovaného rozsudku. Súd, ktorý rozhoduje o nárokoch dieťaťa na výživné v konaní, ktoré síce začalo ešte v dobe maloletosti dieťaťa, ale končí už v čase, keď dieťa nadobudlo plnoletosť, rozhodne preto o jeho nároku na výživné aj za dobu plnoletosti, podľa stavu do dňa rozhodovania. Rozsudok bude tak rešpektovať požiadavku uvedenú v ustanovení § 154 ods. 1 O. s. p., že totiž pre rozsudok je rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia, ako aj zásadu, že pri rozhodovaní o výživnom treba brať do úvahy i prípadné zmeny v rozhodujúcich skutočnostiach za celé obdobie, za ktoré sa výživné určuje. Vylúči sa tak nebezpečenstvo, že plnoleté dieťa nezavinené nedostane od povinného rodiča časť výživného, na ktorú by malo nárok so zreteľom na zmenené pomery. Ustanovenie § 99 ods. 2 Zák. o rod., podľa ktorého k zmene dohody alebo súdneho rozhodnutia o výživnom pre plnoleté dieťa v dôsledku zmeny pomerov môže dôjsť len na návrh, na tento prípad nedopadá, lebo o výživnom v tomto prebiehajúcom konaní nebolo ešte rozhodnuté a návrh v zmysle tohto ustanovenia nie je preto potrebný.

Plnoleté dieťa (pravda, už bez kolízneho opatrovníka) sa v konaní vyjadrí, či aj na dobu po dosiahnutí plnoletosti uplatňuje (a v akej výške) nárok na výživné. V rámci svojho návrhu (porov. aj § 118 ods. 3 O. s. p.) sa vyjadrí aj rodič, ktorého vyživovacia povinnosť má byť určená.

Okruh účastníkov je pre konanie týkajúce sa výživného na čas plnoletosti dieťaťa síce užší o rodiča, voči ktorému návrh plnoletého dieťaťa nesmeruje, no ten sa konania ďalej zúčastní, pretože sa rozhoduje aj o výživnom dieťaťa na čas do jeho plnoletosti.

Ani rozdielnosť v rozhodovaní o trovách konania v prípade určovania výživného do maloletosti dieťaťa (žiadny z účastníkov nemá právo na ich náhradu podľa ustanovenia § 146 ods. 1 písm. a/ O. s. p.) a na dobu po jeho plnoletosti (o trovách konania sa rozhoduje podľa jeho výsledku v zmysle ustanovenia § 142 O. s. p.) nemôže byť prekážkou pokračovania v konaní o výživnom dieťaťa za čas jeho plnoletosti. Súd pochopiteľne rozhoduje o trovách konania podľa hore uvedených ustanovení a v odôvodnení vysvetlí, ako a prečo, podľa ktorého ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku 3) rozhodol a trovy konania priznal alebo nepriznal.

Takýto postup, okrem rešpektovania zásady hospodárnosti súdneho konania vyplývajúcej z ustanovenia § 6 O. s. p., je v súlade aj so zásadou materiálnej pravdy, vyplývajúcej z ustanovenia § 120 ods. 1 a ustanovenia § 153 ods. 1 O. s. p., ktorá je hlavnou zásadou občianskeho súdneho konania.

1) Inak pozri rozhodnutie uverejnené pod č. 18/1975 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk [najmä str. 60], ako aj už rozhodnutie č. 51/1954 Zbierky rozhodnutí čs. súdov (prvá časť právnej vety).

2) zákona č. 94/1963 Zb. (ktorého úplné znenie so zmenami a doplnkami bolo vyhlásené pod č. 66/1983 Zb.)

3) zákona č. 99/1963 Zb. (ktorého úplné znenie so zmenami a doplnkami bolo vyhlásené pod č. 78/1983 Zb.)